

Bestyrelsesvederlag i ikke-erhvervsdrivende fonde

En undersøgelse af bestyrelsesvederlagets størrelse i 2003 i 178 ikke-erhvervsdrivende fonde

Af kontorchef Rie Thoustrup Sørensen, souschef Ditte Marie Nørgård og fuldmægtig Marie Louise Tønne, Civilstyrelsen

Indledning

Civilstyrelsen har som fondsmyndighed i løbet af forsommeren 2005 gennemført en stikprøvemæssig gennemgang af bestyrelsesvederlagets størrelse i en række ikke-erhvervsdrivende fonde.

Formålet med at foretage gennemgangen har været at kontrollere, om bestyrelsesvederlaget er i overensstemmelse med fondslovens § 18¹.

Efter fondslovens § 18, stk. 1, må vederlag til bestyrelsesmedlemmer ikke overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang, og efter fondslovens § 18, stk. 3, kan fondsmyndigheden (Civilstyrelsen) nedsætte et vederlag, der findes for højt.

Baggrunden for bestemmelsen er, at der ikke i fonde er nogen ejerkreds eller anden instans i fonden, der kan føre kontrol med bestyrelsens vederlag. Det er derfor nødvendigt at give fondsmyndigheden mulighed for at føre kontrol med fondsbestyrelsernes vederlag.

Det er første gang, at Civilstyrelsen foretager en sådan samlet stikprøvemæssig gennemgang af regnskaber alene med henblik på at kontrollere bestyrelsesvederlaget.

Baggrunden herfor er, at der tidligere i anbringelsesbekendtgørelsen var en formel grænse, hvorefter en fondsbestyrelse var forpligtet til at ansøge om godkendelse af bestyrelsesvederlagets størrelse hos fondsmyndigheden, hvis de samlede administrationsomkostninger oversteg en vis procentdel af den årlige bruttoindtægt. Denne formelle grænse er bortfaldet ved ændringen af anbringelsesbekendtgørelsen i 2004², og Civilstyrelsen påser fremover, at bestyrelsesvederlagenes størrelse er i overensstemmelse med fondslovens § 18 ved at indkalde regnskaber til stikprøvemæssig kontrol af bestyrelsesvederlagets størrelse. Ved denne kontrol tages stilling til, om bestyrelsesvederlaget står i rimeligt forhold til det arbejde, der ydes, og der tages stilling til eventuelle konsekvenser, såfremt vederlaget findes for højt.

Materialet fra stikprøven har desuden dannet grundlag for en generel undersøgelse af bestyrelsesvederlag i ikke-erhvervsdrivende fonde. Det er ligeledes første gang, at Civilstyrelsen gennemfører en sådan undersøgelse, der sammenligner bestyrelsesvederlag i en række fonde.

¹ Lov om fonde, jf. lovbekendtgørelse nr. 968 af 11. august 1992 med senere ændringer.

² Bekendtgørelse nr. 367 af 11. maj 2004 om bestyrelse og anbringelse af fondes midler.

Det følgende er en fremstilling af stikprøven og dens resultat.

1. Stikprøven

Forud for stikprøven blev det nøje overvejet, hvorledes sagerne kunne udtages for at opnå et så repræsentativt udsnit af de ikke-erhvervsdrivende fonde som muligt. Civilstyrelsen fører ikke et register over fondene, som kunne give et overblik over det nøjagtige antal fonde og f.eks. deres kapitalstørrelser. Det tidligere Fondsregister blev nedlagt med virkning fra den 1. januar 1992, således at det i dag kun er de erhvervsdrivende fonde, som skal anmeldes til registrering i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register for erhvervsdrivende fonde. Det har derfor ikke været muligt at udtage et forholdsmæssigt antal fonde ud fra eksempelvis egenkapitalens størrelse.

Sagerne til stikprøven er i stedet udvalgt ved at gennemgå et tilfældigt udsnit af de fonde, som fondsmyndigheden har haft kontakt med i journalperioden 1998-2002, og som fondsmyndigheden ikke tillige har været kontakt med i journalperioden fra 2003. I alt er 301 sager gennemgået.

Ud af disse sager er frasorteret fonde med en kapital på under 250.000 kr. Hensynet har været, at fondsloven ikke gælder for disse fonde. Civilstyrelsen har dog mulighed for ud fra en konkret vurdering også at nedsætte vederlaget i disse fonde.

Desuden er der sket frasorteringer efter en konkret vurdering – f.eks. hvis et nyere regnskab viser, at fondens eneste aktiv er et forsamlingshus, og at der ikke udbetales bestyrelsesvederlag.

På den måde er i alt 178 fonde udtaget til stikprøven. Til sammenligning antages det, at Civilstyrelsen er fondsmyndighed for i alt 10-12.000 ikke-erhvervsdrivende fonde.

Civilstyrelsen har derved tilstræbt at gennemgå et – om end lille så dog – så tilfældigt udsnit af det samlede antal ikke-erhvervsdrivende fonde, som det er muligt på det foreliggende grundlag, for at opnå et billede af bestyrelsesvederlagets størrelse.

Det er imidlertid svært at vurdere, hvor repræsentative de udvalgte fonde er. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at der ikke er nogle af de virkelig kapitaltunge fonde med i stikprøven. Dette er dog formentlig udtryk for, at fonde i 100 mio. kr. klassen og derover udgør en meget lille del af det samlede antal ikke-erhvervsdrivende fonde.

Stikprøven er gennemført på baggrund af regnskaber for 2003, hvilket var det senest afsluttede regnskab, som kunne foreligge i foråret 2005, hvor undersøgelsen blev iværksat. Civilstyrelsen

anmodede foruden regnskabet om en redegørelse for bestyrelsesarbejdets art og omfang, herunder det omtrentlige tidsforbrug for hvert medlem af bestyrelsen. Herudover anmodede styrelsen om oplysning om, hvorledes vederlaget blev fordelt mellem bestyrelsens medlemmer, samt oplysninger om hvor mange ansøgninger fonden ca. modtog og hvor mange uddelinger, der blev foretaget i årets løb, hvis dette ikke fremgik af regnskabet.

2. Resultatet i hovedtræk

a. Fonde uden vederlag

Som det fremgår af tabel 1, modtager bestyrelsen ikke vederlag i næsten 2/3 af sagerne.

Tabel 1

<i>Egenkapital</i>	<i>Antal fonde</i>	<i>Antal fonde uden vederlag</i>
0 – 1 mio. kr.	78	59 (76 %)
1 – 2 mio. kr.	40	25 (63 %)
2 – 5 mio. kr.	28	16 (57 %)
5 – 10 mio. kr.	15	6 (40 %)
Over 10 mio. kr.	17	7 (41 %)
I alt	178	113 (63 %)

Det er ikke kun de små fonde, hvori der ikke udbetales vederlag, om end andelen af fonde uden vederlag er størst blandt fonde med lavere egenkapital. Selv blandt de større fonde med en egenkapital over 10 mio. kr. udbetales der ikke vederlag i op mod halvdelen af fondene. Noget bemærkelsesværdigt kan det nævnes, at der ikke udbetales bestyrelsesvederlag i de to største fonde - med egenkapitaler på henholdsvis 50 og 73 mio. kr. - omfattet af undersøgelsen.

b. Fonde med vederlag

I den resterende 1/3 af sagerne, hvor der udbetales vederlag, har Civilstyrelsen foretaget en vurdering af, om vederlaget står i rimeligt forhold til det arbejde, der er ydet. I langt de fleste sager har der ikke været bemærkninger til vederlagets størrelse, og som tallene i tabel 2 viser, er der kun fundet anledning til nedsættelse af vederlaget i 7 sager.

Tabel 2

<i>Egenkapital</i>	<i>Antal fonde med vederlag</i>	<i>Antal fonde hvor vederlaget er accepteret</i>	<i>Antal fonde hvor vederlaget er nedsat</i>
0 – 1 mio. kr.	19	18	1
1 – 2 mio. kr.	15	15	0
2 – 5 mio. kr.	12	11	1
5 – 10 mio. kr.	9	6	3
Over 10 mio. kr.	10	8	2
I alt	65	58	7

For de 58 sager, hvor bestyrelsesvederlagets størrelse ikke har givet anledning til bemærkninger, kan der opstilles følgende oversigt over det samlede vederlags størrelse:

Tabel 3

<i>Egenkapital</i>	<i>Mindste samlede vederlag</i>	<i>Største samlede vederlag</i>	<i>Samlede gns. vederlag</i>
0 – 1 mio. kr.	950	18.000	5.094
1 – 2 mio. kr.	1.500	20.000	7.583
2 – 5 mio. kr.	2.400	15.500	9.655
5 – 10 mio. kr.	10.000	45.000	24.083
Over 10 mio. kr.	10.000	150.000	56.063
Alle fonde	950	150.000	15.597

Tallene viser en tendens til, at det samlede bestyrelsesvederlag i fondene stiger med fondens størrelse.

Tallene viser samtidig, at der er en stor spredning i bestyrelsesvederlagenes størrelse, også indenfor grupper af fonde med nogenlunde samme kapitalstørrelse.

3. Vurderingen af om et vederlag er i overensstemmelse med fondslovens § 18

a. Hvad anses som bestyrelsesvederlag?

Ved vurderingen skal det indledningsvist fastlægges, hvor stort vederlaget er.

Som bestyrelsesvederlag anses alle ydelser, som tillægges et bestyrelsesmedlem, herunder også naturalydelser som eksempelvis fribolig, avis, computer og rejser m.v., med mindre der er tale om en nødvendighed for udførelse af hvervet som bestyrelsesmedlem³. Et administrationsvederlag, der udbetales til et bestyrelsesmedlem, betragtes også som bestyrelsesvederlag⁴

b. Hvilke kriterier lægges der vægt på?

Fondslovens § 18 indebærer med begreberne ”sædvanligt” og ”for højt” en skønsmæssig vurdering af, om et vederlag er ”sædvanligt” i forhold til arbejdets art og omfang. Afgørelsen træffes ud fra en samlet vurdering af alle sagens omstændigheder, og den følgende gennemgang skal derfor ikke ses som en udtømmende beskrivelse af de hensyn, der kan tillægges vægt ved vurderingen af, om vederlagets størrelse er sædvanligt.

Bestyrelsens tidsforbrug har selvsagt afgørende betydning ved vurderingen af, om vederlaget er for højt. Ved vurdering af tidsforbruget lægges der blandt andet vægt på det oplyste om antallet og arten af ansøgninger, som fonden modtager og behandler, samt på størrelsen og antallet af fondens uddelinger. Herudover lægges der vægt på det oplyste om bestyrelsens tidsforbrug til afholdelse af bestyrelsesmøder og øvrig administration af fonden. Det har i den forbindelse også betydning, om bestyrelsen selv foretager den almindelige løbende administration af fonden, eller om en udenforstående administrator modtager vederlag for at administrere fonden. Oplysningerne sammenholdes med de øvrige oplysninger om blandt andet fondens størrelse, formål og formuens anbringelse og bestyrelse, og Civilstyrelsen foretager en vurdering af, hvad der kan anses for nødvendigt og rimeligt tidsforbrug for bestyrelsen i den enkelte fond – herunder om fonden synes at være ”overadministreret”.

Fondens størrelse har blandt andet den betydning, at der alt andet lige kan være et større arbejde forbundet med bestyrelse og administration, jo større fonden er, hvorfor bestyrelsens tidsforbrug stiger. Endvidere kan der være et større ansvar forbundet med at bestyre fonde med store formuer, og dermed behov for at honorere bestyrelsesmedlemmer, der er villige og kompetente til at påtage sig det større ansvar.

Dernæst har *fondens formål* betydning for bestyrelsens tidsforbrug. Bestyrelsens primære opgave er at opfylde formålet, og der er afgørende forskel på det arbejde, der kræves for at opfylde for-

³ Det følger således af betænkning nr. 970/1982 om fonde, side 63, at som bestyrelsesvederlag anses ”alle ydelser, der tillægges det enkelte medlem (honorar, fribolig eller adgang til fondens faste ejendom, jagttrettigheder, benyttelse af bil og lignende, avis- og tidsskrifthold, rejser m.v.).”

⁴ Betænkning nr. 970/1982 om fonde, side 63: ”I tilfælde, hvor et bestyrelsesmedlem tillige virker som direktør eller administrator (...) medfører bestemmelsen i § 16 dog, at vedkommendes totalvederlag skal godkendes af fondsmyndigheden.” [§ 16 svarer til den gældende § 18 i fondsloven.]

skellige typer af formål. Eksempelvis er der stor forskel på det arbejde, der er forbundet med at uddele til en snæver fastlagt kreds af familiemedlemmer og at behandle ansøgninger og uddele til værdigt trængende studerende i Danmark.

Endelig kan det indvirke på bestyrelsens tidsforbrug, *hvilke aktiver fondens formue er anbragt i*. Omfanget af arbejdet med formuepleje kan være afhængig af, om fonden for eksempel ejer en fast ejendom, eller om fonden har en stor ejerandel i en virksomhed. Ligeså kan det have betydning, om fondens aktiver bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling, hvilket alt andet lige vil betyde en lettelse af bestyrelsens arbejde.

4. Sagerne hvor vederlaget ikke har givet anledning til bemærkninger

Hvad er et sædvanligt vederlag?

I de 58 fonde, hvor Civilstyrelsen har fundet, at vederlaget ligger inden for rammerne af fondslovens § 18, har styrelsen modtaget detaljerede oplysninger om tidsforbruget i 27 fonde. Bestyrelsesvederlaget i de øvrige 31 sager var - sammenholdt med de øvrige oplysninger i sagen - af en sådan størrelse, at det på det foreliggende grundlag kunne konstateres, at vederlaget var sædvanligt i fondslovens forstand. Et typisk eksempel herpå er en bestyrelse, som kun udbetaler et mindre vederlag til administrator, som er medlem af bestyrelsen.

For de 27 fonde med detaljerede oplysninger om tidsforbruget kan der opstilles følgende oversigt over vederlaget pr. time pr. medlem:

Tabel 4

<i>Egenkapital</i>	<i>Antal fonde</i>	<i>Laveste vederlag pr. time</i>	<i>Højeste vederlag pr. time</i>	<i>Gns. vederlag pr. time</i>
0 – 1 mio. kr.	7	200	450	243
1 – 2 mio. kr.	7	171	1.000	324
2 – 5 mio. kr.	5	94	611	206
5 – 10 mio. kr.	2	128	869	214
Over 10 mio. kr.	6	160	1.167	406
Alle fonde	27	94	1.167	323

Tallene viser, at bestyrelsesmedlemmer i gennemsnit har modtaget et vederlag på godt 300 kr. i timen, og at vederlaget pr. time tilsyneladende ikke er signifikant afhængigt af fondens størrelse.

Tallene viser også en tendens til, at der er en forholdsvis stor spredning i størrelsen af det timevederlag, som Civilstyrelsen har anerkendt i de enkelte fonde som værende inden for rammerne af fondslovens § 18. På den baggrund er det svært at konkludere noget generelt om størrelsen af den timesats, som kan forventes anerkendt. Den gennemsnitlige timesats, som stikprøven viser, er dog et pejlemærke. Således kan et vederlag på omkring 300 kr. i timen for almindeligt bestyrelsesarbejde som oftest anses for ”sædvanligt”.

Stikprøven viser imidlertid også, at en højere timesats i visse tilfælde kan accepteres. Behovet for sagkundskab i bestyrelsen er i den forbindelse afgørende. Afhængig af fondens formål kan det være nødvendigt, at et eller flere medlemmer af bestyrelsen har særlig indsigt inden for eksempelvis lægevidenskab eller musik. I sådanne situationer, hvor det er nødvendigt at tiltrække og fastholde kompetente, sagkyndige medlemmer til fondens bestyrelse, kan et professionelt vederlag efter omstændighederne anses som ”sædvanligt”.

I almindelighed er det dog Civilstyrelsens opfattelse, at hvervet som bestyrelsesmedlem i ikke-erhvervsdrivende fonde ikke kræver særlige forudsætninger. Sædvanlige bestyrelsesopgaver kræver således ikke juridiske kundskaber, hvorfor der eksempelvis ikke kan ydes advokathonorar for et sådant arbejde. Såfremt fonden har behov for juridisk bistand, for eksempel i forbindelse med en ejendomshandel eller retssag, kan en advokat, der er medlem af fondens bestyrelse, honoreres med sædvanlig advokattakst for dette arbejde.

5. Sagerne om nedsættelse og tilbagebetaling af vederlag

Hvornår er et vederlag for højt?

Civilstyrelsen har i forbindelse med stikprøven nedsat vederlaget i 7 tilfælde, hvor styrelsen har vurderet, at vederlaget ikke stod i rimeligt forhold til det udførte arbejde. Sagerne ser i hovedtal således ud:

Tabel 5

<i>Egenkapital</i>	<i>Vederlag</i>	<i>Tidsforbrug i timer</i>	<i>Vederlag pr. time</i>	<i>Godkendt vederlag</i>	<i>Tilbagebetaling</i>
487.021	15.400	20	770	8.000	7.400
3.108.442	17.500	16	1.094	10.000	0
5.100.717	20.644	13	1.588	9.000	0
5.554.332	33.750	27	1.250	17.000	0
8.091.718	43.250	16	2.703	23.250	20.000
19.867.500	130.000	100	1.300	75.000	0
45.549.470	90.000	105	857	50.000	0

Som det fremgår, er der tale om meget forskellige fonde, hvad egenkapital, timeforbrug og vederlag angår. Som følge heraf bliver afgørelserne meget konkrete, hvorfor tallene ikke kan tages som udtryk for, om vederlag af tilsvarende størrelsesorden generelt vil blive nedsat eller anerkendt. Sagerne aktualiserer imidlertid nogle typiske situationer, hvor vederlaget er fundet for højt.

Et klassisk problemfelt ses således i to af sagerne, hvor bestyrelsesvederlaget består i administrationsvederlag til en advokat, som samtidig er medlem af fondens bestyrelse. Vederlagets størrelse svarede til egentlig advokathonorar. Civilstyrelsen nedsatte vederlaget, idet styrelsen fandt, at der var tale om sædvanligt administrationsarbejde, som ikke kan honoreres med advokattakst.

I en tredje sag var der ligeledes tale om, at en advokat, der er medlem af bestyrelsen, modtager vederlag svarende til egentlig advokattakst for sit arbejde med bestyrelse og administration af fonden. Civilstyrelsen fandt, at en del af arbejdet konkret forudsatte juridiske kundskaber, og styrelsen kunne derfor efter omstændighederne anerkende et højere vederlag end normalt for det udførte bestyrelses- og administrationsarbejde. Uagtet dette fandt styrelsen dog vederlaget for højt i forhold til det udførte arbejde og det oplyste tidsforbrug.

En fjerde af sagerne berører den problemstilling, at en vedtægt indeholder bestemmelser om vederlagets beregning. Vedtægten indeholdt følgende bestemmelse om vederlagets beregning:

”Bestyrelsen, som selv vælger sin formand, oppebærer et årligt honorar på 10 % af legatets årlige indtægter, hvilke fordeles ligeligt mellem bestyrelsen, dog at formanden oppebærer to andele.”

Det er Civilstyrelsens praksis, at en vedtægts bestemmelser om beregning af bestyrelsesvederlag skal forstås i overensstemmelse med fondslovens § 18.

Civilstyrelsen fandt, at det i overensstemmelse med vedtægten fastsatte vederlag ikke stod i rimeligt forhold til det udførte arbejde, og nedsatte som følge heraf vederlaget.

Civilstyrelsen har som udgangspunkt ikke krævet tilbagebetaling af det for meget udbetalt vederlag. I de 5 fonde, hvor vederlaget ikke er krævet tilbagebetalt, vil styrelsen påse – ved indkaldelse af regnskaber de kommende år – at vederlaget følger de af styrelsen angivne retningslinjer.

I 2 af de 7 sager har styrelsen imidlertid krævet tilbageførsel af det for meget udbetalte vederlag til fonden. I den ene sag er baggrunden den, at Civilstyrelsen tidligere havde nedsat bestyrelsesvederlaget og i den forbindelse gjort opmærksom på, at fremtidige udbetalinger af bestyrelsesvederlag, som ikke kunne godkendes, ville blive krævet tilbagetalt til fonden. I den anden sag, hvor Civilstyrelsen ligeledes tidligere havde påtalt bestyrelsesvederlagets størrelse, krævedes tilbagebetaling på grund af sagens grovhed. Der var tale om, at bestyrelsesvederlaget oversteg årets indtægt, og halvdelen af den udbetalte ydelse var kommet bestyrelsesmedlemmernes ægtefæller til gode.

I en af de sager, hvor Civilstyrelsen har truffet afgørelse om nedsættelse af vederlaget, har bestyrelsen efterfølgende anmodet om genoptagelse af afgørelsen. Revurderingen af sagen er ikke tilendebragt.

6. Afsluttende bemærkninger

På baggrund af de gennemgåede sager kan det konstateres, at der i hovedparten af de undersøgte fonde slet ikke udbetales vederlag til bestyrelsen.

Det kan endvidere konstateres, at i langt hovedparten af de fonde, hvor der udbetales vederlag, ligger vederlaget efter Civilstyrelsens opfattelse inden for rammerne af fondslovens § 18. Det må efter styrelsens opfattelse tages som udtryk for, at bestyrelserne i ikke-erhvervsdrivende fonde i høj grad er samvittighedsfulde og ansvarlige i deres forvaltning af fondslovens § 18.

Den omstændighed, at Civilstyrelsen i enkelte tilfælde har været nødsaget til at nedsætte vederlaget kan omvendt tages som udtryk for, at fondsmyndighedens opgave med blandt andet at

kontrollere overholdelsen af vederlagsreglerne fortsat er berettiget og relevant.

København, oktober 2005